

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 7/2005 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2004

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä huhtikuuta 2005 lähettänyt perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2004 (K 3/2004 vp).

16/2005 vp, LaVL 11/2005 vp, LiVL 9/2005 vp, MmVL 11/2005 vp, PuVL 6/2005 vp, SiVL 8/2005 vp, StVL 6/2005 vp, TaVL 13/2005 vp, TuVL 2/2005 vp, TyVL 7/2005 vp ja YmVL 20/2005 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muut erikoisvaliokunnat kuin ulkoasiainvaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnon. Lausunnot ovat tämän mietinnön liitteinä (VaVL 18/2005 vp, HaVL

Viitetieto

Ulkoasiainvaliokunta on antanut asiasta mietinnön ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevilta osin (UaVM 12/2005 vp).

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Eduskunnan kannanottojen käsittely

Erikoisvaliokuntakäsittelyn tarkoitus

Hallituksen toimenpidekertomuksen rakennetta muutettiin vuoden 1998 alusta lukien. Toimenpidekertomus on kolmiosainen. Ensimmäisenä on yleinen osa, jossa on lyhyt selostus hallituksen ohjelman toimeenpanosta ja hallituksen EU-politiikasta sekä yleiskatsaus kunkin ministeriön toimintaan. Toisen osan muodostaa ulko- ja turvallisuuspoliittinen katsaus. Kolmannessa osassa selostetaan ministeriöittäin hallituksen toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta.

Vuoden 2000 eduskunnan työjärjestyksessä säilytettiin hallituksen toimenpidekertomuksen se erityisasema eduskuntakäsittelyssä, että kak-

si valiokuntaa, perustuslakivaliokunta ja ulkoasiainvaliokunta, laativat kumpikin mietinnön täysistunnolle kertomuksen johdosta. Työjärjestyksen 32 §:n 4 momentin perusteella ulkoasiainvaliokunta käsittelee kertomuksen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevilta ja perustuslakivaliokunta muilta osin. Muut pysyvät erikoisvaliokunnat antavat eduskunnan päätöksen perusteella kertomuksesta lausuntonsa perustuslakivaliokunnalle (PNE 1/1999 vp, s. 20/I).

Lausuntomenettelyllä on eri tarkoituksia. Kullekin valiokunnalle tarjoutuu näin mahdollisuus ottaa kantaa hallituksen toimenpiteisiin valiokunnan mietinnössään ehdottamien, eduskunnan hyväksymien lausumien johdosta. Toimenpidekertomuksessa esimerkiksi selostetaan niitä toimenpiteitä, joihin asianomaisissa ministeriöissä on ryhdytty lausumien johdosta, tai myös syyt siihen ilmoittaen ehdotetaan, ettei jokin lau-

suma anna aiheita enää toimenpiteisiin hallituksen taholta. Erikoisvaliokuntien tehtävänä kertomusta käsitellessään on arvioida toimialansa osalta, voidaanko hallituksen kanta hyväksyä. Tämän eduskunnan lausumiin kohdistuvan seurantatehtävän hoitaminen on perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan kullekin valiokunnalle kuuluva vähimmäisvaatimus hallituksen kertomusta käsiteltäessä. Valiokunnat voivat lausuntomenettelyn avulla myös arvioida hallituksen toimintaa kertomusvuoden aikana valiokunnan toimialalla. Toimenpidekertomuksen käsitelyssä erikoisvaliokunnat voivat lisäksi vaikiintuneena pidetyn käytännön perusteella ottaa esille erityisteemoja, joiden käsittelemistä ne ovat syystä tai toisesta pitäneet tarpeellisena.

Perustuslakivaliokunnan mietintöihin pohjautuvat lausumat

Eduskuntavaalien suhteellisuus. Hallituksen esitykseen HE 1/1998 vp liitetty lausuma (s. 132) koskee suhteellisuuden toteutumisessa eduskuntavaaleissa olevien ongelmien selvittämistä ja vaalilainsäädännön muutosten valmistelua tarvittaessa suhteellisuuden vahvistamiseksi ja poliittisen kentän pirstoutumisen ehkäisemiseksi. Hallituksen esityksen HE 48/1998 vp johdosta hyväksyttiin samanlainen lausuma (s. 133).

Hallitus piti toimenpidekertomuksessaan vuodelta 2002 esitetyillä perusteilla asiaa loppuun käsiteltynä tuolloin päättyneen vaalikauden osalta. Perustuslakivaliokunta katsoi kertomuksen tuolloisen selostuksen asianmukaiseksi, mutta piti kuitenkin tarpeellisena, että kertomuksessa myös jatkossa selostetaan näihin lausumiin liittyviä uusia toimenpiteitä.

Oikeusministeriö on 27.4.2004 asettanut toimikunnan selvittämään ja arvioimaan nykyisen vaalijärjestelmän toimivuutta äänestäjä-edustajasuhteen näkökulmasta sekä tekemään ehdotuksia vaalijärjestelmän vaihtoehtoisista kehittämistavoista. Toimikunnan tehtävänä on selvittää mahdollisuuksia parantaa suhteellisuuden toteutumista eduskuntavaaleissa. Toimikunnan asettaminen on osa pääministeri Matti Vanhasen hallituksen hallitusohjelmassa mainittua

kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa. Toimikunnan määräaika on toimenpidekertomuksen mukaan päättynyt 31.5.2005.

Toimenpidekertomuksessa on vastaisuudessakin aiheellista tehdä selkoa näihin lausumiin liittyvistä uusista toimenpiteistä.

Säädöskokoelma ja säädöstietopankki. Hallituksen esitykseen HE 174/1999 vp liitetyn lausuman (s. 134) mukaan arvonlisäverolakia on tulkittava niin, että Suomen säädöskokoelmaa pidetään laissa tarkoitettuna verovapaana aikakauslehtenä. Toinen lausuma koskee arvonlisäverolain selkeyttämistä ja täydentämistä siten, että Suomen säädöskokoelma ja valtiopäiväasiakirjat ovat arvonlisäverosta vapaita painotuotteita.

Hallitus ei pidä perusteltuna laajentaa tilattujen sanoma- ja aikakauslehtien verovapautta lainsäädäntöteitse. Perustuslakivaliokunta korosti hallituksen toimenpidekertomuksesta vuodelta 2001 antamassaan mietinnössä Suomen säädöskokoelman ja valtiopäiväasiakirjojen erityisluonnetta virallisjulkaisuina ja piti tästä syystä tarpeellisena vielä arvioida niiden arvonlisäverotuksellista asemaa. Valiokunta katsoi, että hallituksen piirissä tulee tehdä tällainen selvitys ja saattaa se tiedoksi valiokunnalle; valiokunta lisäksi piti näiden lausumien edelleen selostamista toimenpidekertomuksessa tarpeettomana, kunhan kyseinen selvitys on saatu (PeVM 12/2002 vp, s. 3/I). Valiokunta on toistanut tämän kantansa käsitellessään hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2002 (PeVM 5/2003 vp, s. 2/II) ja vuodelta 2003 (PeVM 2/2005 vp, s. 2/II). Koska selvitystä ei ole vielä kukaan toimittanut valiokunnalle, on lausumista ja niihin liittyvistä toimenpiteistä tehtävä kertomuksessa vastaisuudessakin selkoa.

Ahvenanmaan itsehallinto. Hallituksen esitykseen HE 18/2002 vp liitetyn lausuman (s. 140) mukaan hallituksen tulee yhdessä Ahvenanmaan maakunnan kanssa selvittää kiireellisesti tarve muuttaa itsehallintolain säännöksiä presidentin veto-oikeuden käyttämisen perusteista siltä osin kuin kysymys on maakuntalakien suh-

teesta kansainvälisten sopimusten ja EY:n säästöjen asettamiin vaatimuksiin ja hallituksen tulee antaa itsehallintolain muuttamisesta tältä osin esitys. Samaan hallituksen esitykseen liittyvän toisen lausuman mukaan hallituksen tulee selvittää tarve ja mahdollisuudet siirtää itsehallintolain 19 §:ssä säädetyn erityistehtävän hoitaminen korkeimmalta oikeudelta muulle riippumattomalle lainkäyttöelimelle.

Oikeusministeriö on käynyt lausuman johdosta keskustelua Ahvenanmaan maakunnan maakuntahallituksen kanssa. Hallituksen käsityksen mukaan nykyinen järjestelmä on toiminut pääosin tyydyttävästi. Järjestelmän muuttamiseen liittyy periaatteellisesti tärkeitä valtiosääntöoikeudellisia ja Ahvenanmaan itsehallinnon perusteisiin liittyviä kysymyksiä. Tarvetta kiireellisiin uudistuksiin ei hallituksen mielestä ole, eikä uudistuksiin voida ryhtyä ilman perusteellista selvitystä. Oikeusministeriö on siksi tilannut selvityksen ulkopuoliselta asiantuntijalta. Selvityksen on ollut määrä valmistua vuoden 2005 lokaan loppuun mennessä.

Hallituksen on vastaisuudessa tarpeen tehdä kertomuksessa selkoa lausumiin liittyvistä uusista toimenpiteistä.

Juhlapyhiä koskeva erityissääntely. Hallituksen esitykseen HE 249/2001 vp liitettyssä lausumassa (s. 153) eduskunta edellytti hallituksen selvittävän, millaista juhlapyyhiä koskevaa erityissääntelyä tarvitaan perusoikeussäännöksistä muodostuvat lähtökohdat huomioon ottaen.

Kertomuksessa todetaan juhlapyhäsääntelyn ulottuvan useamman ministeriön toimialalle. Kysymys on erityisesti yleisötilaisuuksiin kohdistuvan sääntelyn suhteesta majoitus- ja ravitsemisliikkeiden aukioloaikoihin. Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys HE 138/2004 vp laiksi majoitus- ja ravitsemistoiminnasta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ei ole ehdotettu erityissäännöksiä näiden liikkeen aukioloajoista juhlapyyhinä.

Eduskunnan lausumassa edellytetty selvitystyö on hallituksen mukaan tarkoituksenmukaista käynnistää vasta majoitus- ja ravitsemusliiketoimintaa koskevan sääntelyn tultua uudistetuksi. Tällöin on myös saatu pidemmältä ajalta kokemuksia kokoontumislain ns. huvikieltosääntöjen kumoamisen vaikutuksista.

Toimenpidekertomuksen selostus on asianmukainen. Kertomuksessa on kuitenkin aiheellista tehdä vastaisuudessa selkoa lausumaan liittyvistä toimenpiteistä.

Erikoisvaliokuntien lausunnot

Erikoisvaliokunnat ovat perustuslakivaliokunnalle antamissaan lausunnoissa yleensä arvioineet toimialansa osalta eduskunnan aikaisempia lausumia. Joissakin lausunnoissa on lisäksi käsitelty erityisteemoja. Perustuslakivaliokunta ei ole käsitellyt yksityiskohtaisesti erikoisvaliokuntien lausumista esittämiä näkökohtia eikä muutoinkaan erikoisvaliokuntien lausuntoja. Perustuslakivaliokunta kuitenkin ehdottaa hyväksyttäväksi lausuman (*Valiokunnan lausumaehdotus*), jossa edellytetään hallituksen ottavan asianmukaisesti huomioon sekä tähän mietintöön että liitteinä oleviin lausuntoihin sisältyvät sellaiset eduskunnan aikaisempia lausumia koskevat huomautukset, jotka ovat tarkoitettut hallituksen huomioon otettaviksi, ja muitakin seikkoja koskevat lausumat, jotka vaativat hallituksen toimenpiteitä.

Päätösehdotus

Perustuslakivaliokunta ehdottaa,

että tämä mietintö lähetetään tiedoksi hallitukselle ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä tähän mietintöön että liitteinä oleviin

lausuntoihin sisältyvät sellaiset eduskunnan aikaisempia lausumia koskevat huomautukset ja muita seikkoja koskevat lausumat, jotka kohdistuvat hallitukseen.

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Kimmo Sasi /kok
jäs. Hannu Hoskonen /kesk
Roger Jansson /r
Irina Krohn /vihr
Annika Lapintie /vas
Outi Ojala /vas

Klaus Pentti /kesk
Markku Rossi /kesk
Simo Rundgren /kesk
Arto Satonen /kok
Seppo Särkiniemi /kesk
Ilkka Taipale /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sami Manninen.